

Natura 2000-handleplan 2016-2021

Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde

Natura 2000-område nr. 169

Habitatområde H148

Fuglebeskyttelsesområde F81

Titel: Natura 2000-handleplan 2016-2021. Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde. Natura 2000-område nr. 169. Habitatområder H148. Fuglebeskyttelsesområde F81.

Udgiver: *Næstved Kommune
Rådmandshaven 20
4700 Næstved*

*Vordingborg Kommune
Valdemarsgade 43
4760 Vordingborg*

År: 2017, 2. planperiode

Foto: Forsidefoto: Øerne Dybsø og Enø i Dybsøfjord set fra syd mod nord. Vordingborg Kommune.
Bagsidefoto: Knudshoved Odde set fra vest mod øst. Vordingborg Kommune.
Øvrige fotos: Næstved og Vordingborg Kommune.

Tegninger: Kano og kajak i konflikt med fugle, Havørn: Næstved Kommune. Klokkefrø: Jette Jørgensen.

Kort: © Kort & Matrikelstyrelsen / KMS – COWI

Må citeres med kildeangivelse.

Indholdsfortegnelse

Resumé	4
Baggrund	6
Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan	8
Behov for indsatser	12
Indsatser fordelt på aktør	14
Prioritering af den forventede indsats	17
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse.....	18
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	21
Bilag 2: Målsætninger, indsatsprogram.....	27
Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag	28
Bilag 4: Kortbilag.....	33

Nikkende kobjælde på Stejle Banke. Foto Næstved Kommune.

Resumé

Den igangsatte og gennemførte indsats fra 1. planperiode (2010-15) videreføres og vedligeholdes i denne 2. planperiode (2016-21).

Handleplanen for Fuglebeskyttelsesområde nr. 81, beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2021.

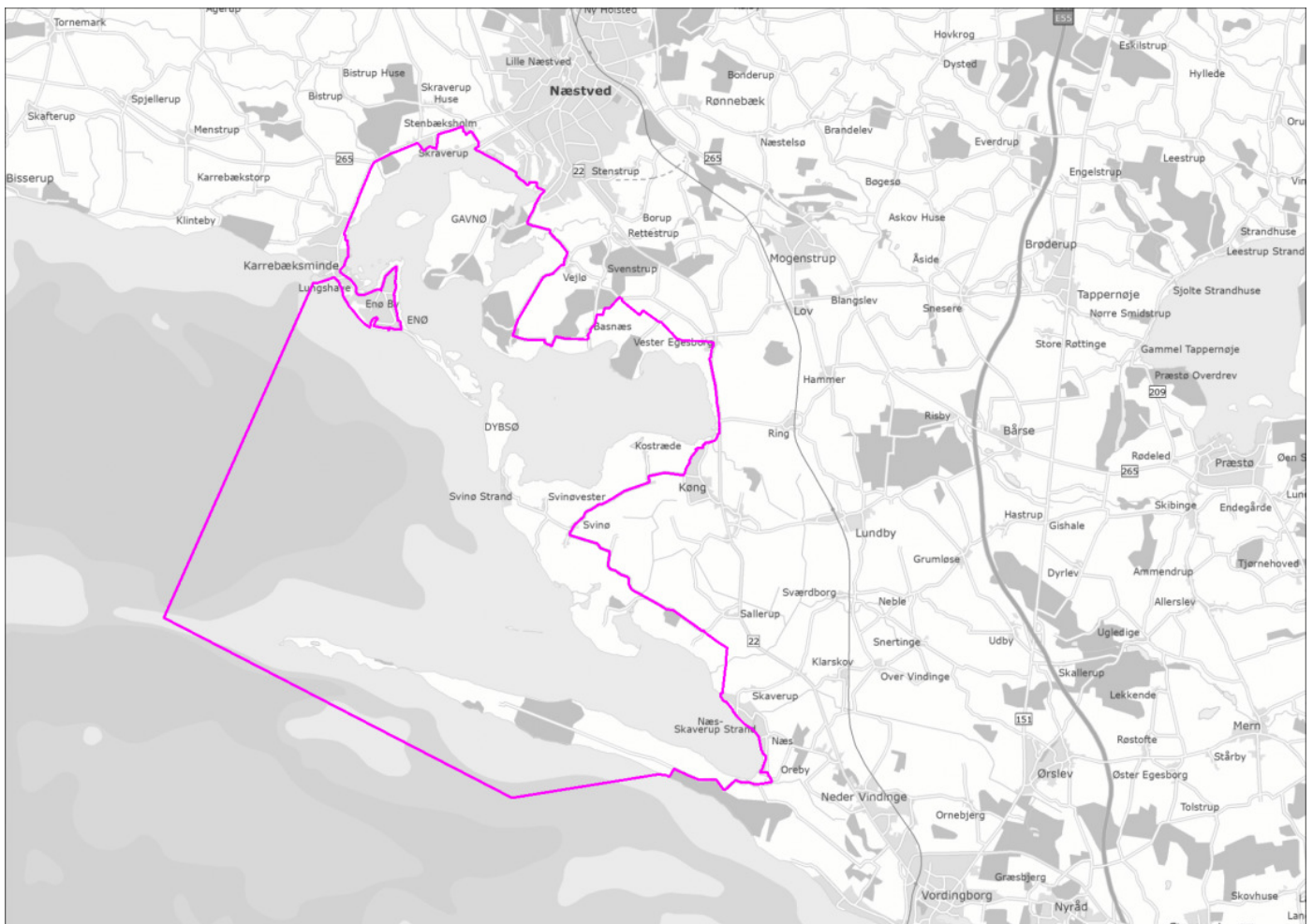
Målet er at bevare og fremme bestandene af de fuglearter, området er udpeget for at beskytte. Det drejer sig om arterne fjordterne, dværgterne, havterne, havørn, rødrygget tornskade og klyde. Der skal især arbejdes med at sikre egnede levesteder som opfylder arternes krav til ynglelokalitet, herunder sikre tilstrækkelige forstyrrelsesfrie områder. For træfuglene sangsvane, knopsvane, grågås, bramgås, sædgås, troldand, skeand, spidsand, blichøne og lille skallesluger fastholdes eller øges arealet med egnede raste- og fødesøgningssteder.

Handleplanen for habitatområde nr. 148, beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2021.

Målet er at bevare og fremme de naturtyper og arter, som området er udpeget for at beskytte. Der vil i særlig grad skulle ske en pleje indsats for naturtyperne tørt kalksandsoverdrev (6120), kalkoverdrev med vigtige orkidéforekomster (6210), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410) og rigkær (7230) således at der på sigt kan opnås en gunstig bevaringsstatus. Bestanden af klokkefrø sikres egnede levesteder og spredningsmuligheder samt sikres mod havstigninger og højvandshændelser. Der skal sikres tilstrækkeligt med forstyrrelsesfrie områder til spættet sæl.

Indsatsen i denne planperiode er også rettet mod en sammenbinding af spredte naturtypeforekomster, samt bekæmpelse af ikke-hjemmehørende arter.

Indsatsen for arter og naturtyper udføres af lodsejere i området og gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem Landbrugs- og Fiskeristyrelsen (tidl. NaturErhvervstyrelsen).

Afgrænsning af Natura 2000 - området

Natura 2000 – handleplanen skal bl.a. sikre at områdets ynglefugle får den nødvendige fred. Tegning Næstved Kommune

Baggrund

Miljøstyrelsen (Tidl. Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning – SVANA) har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside <http://svana.dk/natur/natura-2000/natura-2000-planer/>

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Vordingborg og Næstved kommuner på grundlag af Natura 2000-plan 2016-21 for Natura 2000-område nr. 169 Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Miljøstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunerne og Miljøstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Naturstyrelsen Storstrøm ønsker selv at udarbejde drifts- og plejeplaner for egne arealer, og resuméer af disse planer kan ses i bilag 1.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 med senere ændringer), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsten mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevarerministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse om miljøvurdering af planer og programmer nr. 1533 af 10. december 2015). For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Handleplanerne har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Da handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er det kommunens vurdering, at der ikke er behov for en fornyet miljøvurdering.

En af de gennemførte indsatser har været at bekæmpe invasive arter på vores lysåbne naturtyper. Her er det rynket rose på Enø strand som bliver gravet op. Foto Næstved Kommune.

Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunerne har i den mellemliggende perioden arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Stejle Banke før og efter den igangsatte naturpleje 2015/16. Foto Næstved Kommune.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de kommunalt realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tabel 1. Følgende projekter er finansieret via kommunernes egne midler eller DUT-midler:

Vordingborg Kommune	Indsats	Offentligt ejet	Privatejet
	<i>Pleje af strandeng, rigkær og overdrev med etablering af græsning (65-130)</i>	-	<i>33,4 hektar realiseret</i>
	<i>Pleje af strandeng, rigkær og overdrev med etablering af hegning</i>	-	<i>21,1 hektar realiseret</i>
	<i>Pleje af strandeng, rigkær og overdrev med rydning af træer og buske (30-55)</i>	-	<i>16,8 hektar realiseret</i>
	<i>Pleje af strandeng, rigkær og overdrev med slåning af slåen, brombær og ørnebregne</i>	-	<i>92,2 hektar realiseret</i>
	<i>Bekæmpelse af problemarter herunder invasive arter</i>	-	<i>15,4 hektar realiseret, primært bekæmpelse af rynket rose.</i>
	<i>Udvidelse af naturtyper (1-3)</i>	-	<i>Det har ikke været muligt at udvide naturtyper idet de naturmæssige forhold ikke har været tilstede</i>
	<i>Levesteder for klokkefrø og stor vandsalamander Etablering af nye vandhuller (5-10)</i>	-	<i>18 stk hvoraf 10 stk er medfinansieret med 55% fra EU.</i>
	<i>Levesteder for klokkefrø og stor vandsalamander Etablering af nye vandhuller</i>	-	<i>6 stk</i>

	<i>Skovnaturtype-bevarende drift og pleje (1-2)</i>	-	<i>Indsatsen videreføres til realisering i 2016-2021</i>
	<i>Regulering af offentlighedens adgang pga. hensynet til arter</i>	-	<i>Indsatsen videreføres til realisering i 2016-2021</i>
Næstved Kommune	<i>Strandengs- og overdrevspleje (100-200ha)</i>	-	<i>18,1 ha realiseret</i>
	<i>Bekæmpelse af invasive arter - rynket rose</i>	<i>2,8 ha realiseret</i>	
	<i>Levested for arter. Etablering af vandhuller (3-5 stk.)</i>	<i>24 stk. realiseret</i>	<i>3 stk. realiseret</i>
	<i>Indsats mod forstyrrelse (efter behov)</i>	<i>Realiseret gennem skilte og informations foldere</i>	<i>Realiseret gennem skilte og informations foldere</i>
	<i>Udvidelse af naturtyper (1-3ha)</i>	-	-
	<i>Facilitering</i>	-	<i>42,46 ha realiceret</i>
	<i>Forbedring af vandstandsforhold (30-60ha)</i>	-	<i>61,98 ha planlagt</i>
	<i>Rydning af uønsket opvækst (< 10ha)</i>	-	<i>0,13 ha realiceret</i>

(Tal) angiver skøn over forventet samlet indsats i hektar i Natura 2000 –handleplanen for 2009-15 for både den private og kommunale indsats. I Natura 2000 –handleplanen for 2009-15 var det forudsat at hovedparten af indsatsen skulle ske ved at lodsejerne indgik frivillige aftaler med Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

Table 2. Følgende projekter er finansieret gennem landdistriktsmidler og er faciliteret af kommunerne:

Vordingborg Kommune	Indsats	Offentligt ejet	Privatejet
	Dialog med lodsejer om N2000-handleplanens indsatser for arter og naturtyper på konkrete arealer.	-	<i>862,6 hektar oplyst om ordningen</i>
	Hegning	-	14,7 hektar
	Etablering af optimale vandstandsforhold	-	<i>192 hektar forundersøgelse gennemført i 2015/2016</i>
Næstved kommune	Pleje af græs- og naturarealer	-	<i>42,46 ha oplyst om ordningen</i>
	Hegning	-	<i>42,46 ha oplyst om ordningen</i>
	Rydning	-	<i>35 ha oplyst om ordningen</i>
	<i>Etablering af optimale vandstandsforhold</i>	-	<i>62 ha forundersøgelse planlagt</i>

Tabel 3. Der er iværksat følgende Life-projekter:

Vordingborg og Næstved Kommune	Life "SemiAquatic" 2016-21. Projektet skal være med til at sikre gunstig bevaringsstatus for de padde og krybdyr herunder klokkefrø, engfugle, naturtyper, herpetofauna og insekter som er omfattet af habitatbeskyttelsen for området.
---------------------------------------	---

Ud over de ovennævnte indsætter har kommunerne søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:

"Life Korridor". Vordingborg Kommune, Næstved Kommune og Naturstyrelsen, Fyn mv. har ansøgt om midler til at gennemføre projektet "Life Korridor", med det formål at sikre bestande af bilag II og IV habitatarter, samt at skabe forbindelse mellem bestandene i forskellige habitatområder. Ansøgningen blev ikke imødekommet af Naturstyrelsen centralt.

"LIFE mangfoldig kystnatur". Kommunerne omkring fjorden og Naturstyrelsen, Storstrøm. Ansøgningerne blev ikke imødekommet nationalt.

Vordingborg Kommune har produceret en film (ca 10. min.) om kommunens indsats for vandhuller herunder indsætter for klokkefrø på Knudshoved Odde. Formålet med filmproduktionen har været, at vise kommunens indsats frem og skabe større forståelse og interesse hos lodsejere og borgere for at gøre en indsats for truede padde herunder klokkefrø og stor vandsalamander.

Vordingborg Kommune har årligt i planperioden ført tilsyn med klokkefrø-bestanden på Knudshoved Odde.

Vordingborg Kommune har årligt i planperioden afholdt møder med Rosenfeldt Gods om Natura 2000indsatsen. Derudover har kommunen deltaget i trepartsmøder med Rosenfeldt Gods, og DN om forvaltningen af naturværdierne på Knudshoved Odde før Draget. Vordingborg Kommune har ligeledes deltaget i Knudsskov Græsningsforening indtil dennes opløsning i 2016.

Vordingborg Kommune har i 2016 søgt og opnået tilskud via ordningen "Særlige levesteder for Bilag IV-arter" til etablering af 8 nye vandhuller og oprensning af 9 vandhuller på Knudshoved Odde og Svinø til gavn for bl.a. klokkefrø og stor vandsalamander.

Eksempel på "under" og "efter" -etablering af en ny stor yngledam til klokkefrø i eksisterende græsningsfold med helårsgræsning. Paradis-marken på Knudshoved Odde 2015/2016. Foto Vordingborg Kommune.

De oprindelige klokkefrøer på Enø var næsten uddøde.

Næstved Kommune har derfor i 2013-15 gennemført et stort naturplejeprojekt på de offentligt ejede arealer ved Rønnebæksholm. Formålet med projektet er at genskabe en sund og livskraftig reservebestand af klokkefrøer med gener fra Enø. Generne sikres ved at en lille bestand af de oprindelige klokkefrøer fra Enø er blevet opformeret i København Zoo.

Vi arbejder for, at forholdene på Enø igen bliver optimale for klokkefrøen, og at den med tiden bliver så talrig at den kan genudsættes på Enø. Samtidig med at naturplejeprojektet sikrer biodiversiteten, skabes der endnu flere spændende naturoplevelser i området.

Som en del af projektet er der anlagt og oprenset over 30 søer og vandhuller. Disse skal fungere som levested for klokkefrøerne. Klokkefrøen lever og yngler i lavvandede, solbeskinnede, varme søer, hvor bredvegetationen holdes nede af græssende dyr. Naturen omkring de nye søer plejes derfor af heste, køer og får.

Projektet er lavet i samarbejde med NaturErhvervstyrelsen, EU, Naturstyrelsen, Forsvaret og København Zoo.

Nygravet klokkefrø vandhul på det militære øvelsesterræn øst for Næstved By. Foto Næstved Kommune.

Behov for indsatser

Natura 2000-planen for Natura 2000-område nr. 169 Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde, beskriver de konkrete mål for indsatsen. Indsatsprogrammet kan ses i bilag 2, mens naturtyper og arter på udpegningsgrundlag fremgår af bilag 3. På baggrund af dette har kommunen vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag. Hvor igangsatte indsatser fra handleplanen for planperioden 2010-2015 ikke er gennemført i sin helhed, indgår den udestående indsats i opgørelsen over behovet for konkrete forvaltningstiltag.

Tabel 4. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede forvaltningstiltag og metoder		Skøn over behov i hektar:		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper	Rydning af uønsket opvækst	20,8	Op til 38	Op til 42
	Forbedring af hydrologi	192	Op til 208	Op til 400
	Græsning eller høslæt	509	Op til 282	Op til 791
	Bekæmpelse af invasive arter	18,2	Op til 104	Op til 122
Skovnaturtyper uden fredsskovs-pligt	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	-	Op til 2	Op til 2
Sikring af Habitatnatur mod tilbagegang	Tørt kalksandsoverdrev, kalkoverdrev, surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær	4,1	Op til 48,3	Op til 52,4
Bekæmpelse af invasive arter	Grå og grøn klit	Ny indsats i 2. planperiode	Op til 22	Op til 22
Sikre sammenhæng og øge robustheden af naturtyperne**	Kalkoverdrev, kystskrænt/klippe og strandeng	Ny indsats i 2. planperiode	Op til 583,5	Op til 583,5

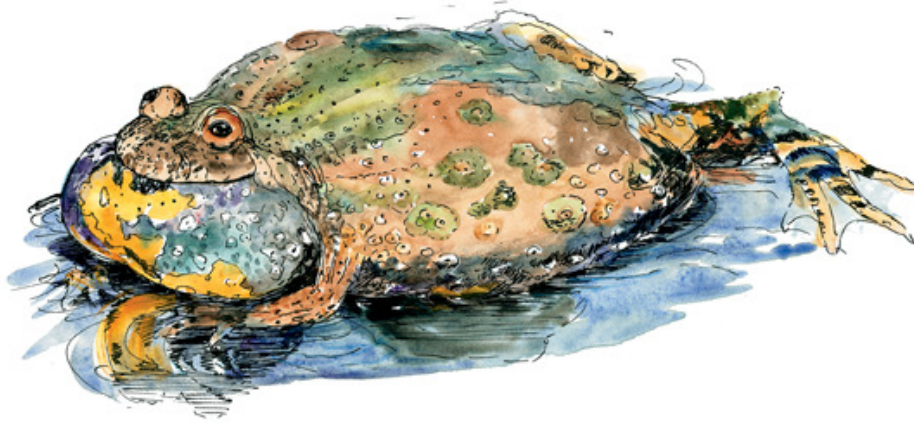
* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

** Det endelige tal afventer Naturstyrelsens udpegning og den tilhørende støtteordning

Tabel 5. Behov for forvaltningstiltag for arter udover indsatser for naturtyper*

Forventede forvaltningstiltag og metoder	Skøn over behov:		
	Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Restaurering af vandhuller	3 stk.	Ca. 10-35 stk.	Ca. 13- 38 stk.
Ny gravning af vandhuller	22 stk.	Ca. 18-58 stk.	Ca. 40-80 stk.
Egnede levesteder for klokkefrø	3 områder	0-2 områder	2-3 områder
Sikring af egnede resteområder for områdets træfugle	1 stk.	0-2 stk.	1-3 stk.
Sikring af yngleområde for klyde	2 stk.	0-3 stk.	op til 5 stk.
Sikring af yngleområde for havterne	2 stk.	0	op til 2 stk.
Sikring af yngleområde for fjordterne	1 stk.	0	op til 1 stk.
Sikring af yngleområde for dværgterne	1 stk.	0-2 stk.	op til 2 stk.

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

*Klokkefros (Bombina orientalis)
Krokkende han i ynglevandhul*

Klokkefros (Bombina orientalis)

Tegning Jette Jørgensen

Indsatser fordelt på aktør

I Natura 2000-planen indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne, Det drejer sig om følgende retningslinjer:

- Der sikres sammenhæng mellem forekomster af *kalkoverdrev* (6210), *kystskrænt/klippe* (1230) og *strandeng* (1330) med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.
- Tilstanden af levestederne for fjordterne og dværgterne forbedres, således at af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for klyde og havterne forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen *grå/grøn klit* (2130) med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på naturtyperne *tørt kalksandsoverdrev* (6120), *kalkoverdrev ned vigtige orkidéforekomster* (6210), *surt overdrev* (6230), *tidvis våd eng* (6410) og *rigkær* (7230) samt ynglefuglen dværgterne og trækfuglene sangsvane, knopsvane, sædgås, troldand og spidsand (jf. områdets målsætning), som har væsentlige forekomster i området og er i tilbagegang i denne biogeografiske region.

Det kan både være handleplanmyndighederne og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer.

I N169 er der ikke offentlige lodsejere udover Naturstyrelsen.

Tabel 6 viser den aftalte opgavefordeling mellem handleplanmyndighederne i Natura 2000-området. Et resumé af Naturstyrelsens plejeplaner for N169 fremgår af bilag 1.

Tabel 6. Fordeling af opgaver mellem handleplanmyndigheder

Indsats		Handleplanmyndighed			Total
		Vordingborg Kommune	Næstved Kommune	Naturstyrelsen Storstrøm	
Sikring af habitatnatur mod tilbagegang*	<i>Tørt kalksandsoverdrev</i>	op til 1 ha	0 ha	op til 3,7 ha	op til 4,7 ha
	<i>Kalkoverdrev</i>	op til 6,4 ha	op til 8,2 ha	op til 11,0 ha	op til 25,6 ha
	<i>Surt overdrev</i>	op til 23,7 ha	op til 2,5 ha	0	op til 26,2 ha
	<i>Tidvis våd eng</i>	op til 1,9 ha	op til 4,3 ha	0	op til 6,2 ha
	<i>Rigkær</i>	op til 1,8 ha	op til 2,6 ha	0	op til 4,4 ha
Bekæmpelse af invasive arter	<i>Grå/grøn klit</i>	op til 14,4 ha	op til 7,6 ha	0	op til 22 ha

Skovnaturtyper uden fredskovspligt	Skovnaturtype- op til 2 ha bevarede drift og pleje	- op til 2 ha	op til 2 ha 0 ha	0 ha	op til 2 ha
Forbedring af levesteder for arter	Yngleområde for klyde	op til 1 stk.	op til 4 stk.	op til 1 stk.	op til 6 stk.
	Yngleområde for havterne	0	op til 2 stk.	0	op til 2 stk.
	Yngleområde for fjordterne	0	op til 1 stk.	0	op til 1 stk.
	Yngleområde for dværgterne	op til 1 stk.	op til 1stk	op til 1 stk.	op til 3 stk.
	Restaurering af vandhuller for klokkefrø og stor vandsalamander	10-20 stk.	10-20 stk.	1 stk.	20-41 stk.
	Etablering af vandhuller for klokkefrø og stor vandsalamander	18-28 stk.	10-20 stk.	0	28-48 stk.
Sikre sammenhæng og øge robustheden af naturtyperne	Kalkoverdrev	op til 6,7 ha	op til 9,5 ha	0	op til 16,2 ha
	Kystskrænt/klippe	op til 2,4 ha	op til 0,9 ha	0	op til 3,3 ha
	Strandeng	op til 237,3 ha	op til 326,7 ha	0	op til 564 ha
Lysåbne naturtyper **	Rydning af uønsket opvækst	op til 33,4 ha	op til 8,6 ha	op til 11,0 ha	op til 53 ha
	Forbedring af hydrologi	op til 330 ha	op til 70 ha	0	op til 400 ha
	Græsning eller høslæt	op til 371 ha	op til 420 ha	op til 179,1 ha	op til 970,1 ha
	Bekæmpelse af invasive arter	op til 36 ha	op til 86 ha	op til 9,1 ha	op til 131,1 ha

*Antal ha som pt. ikke er i en god tilstand

** Tallene angiver både igangværende og ny indsats. Indsatsen løftes primært gennem lodsejernes frivillige aftaler med Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

Havørnen yngler hyppigt i Natura 2000- området. Tegning Næstved Kommune

Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2016-2021 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- færdiggørelse og sikring af indsats fra planperioden 2009-2015
- sammenhæng i naturen
- levesteder for ynglefugle og bekæmpelse af invasive arter.

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 4 og 5). Den nedenstående prioritering vil således afspejle den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

Kommunerne prioriterer:

- Fremkommelighed i projekterne og dermed frivillighed og inddragelse i forhold til lodsejere
- At handleplanens indsatser vil blive set i sammenhæng med myndighedernes øvrige forvaltningsopgaver
- Synergi med andre indsatser for at opnå de største gevinster med færrest ressourcer. Det gælder både i forhold til vandplanen, fredninger, sikring af biodiversitet, klimaplaner, friluftsliv m.m.
- Tidlig opsøgende/faciliterende indsats, over for særlige lodsejergupper:
 - Lodsejerne som er interesseret i at gennemføre en indsats og som ejer arealer med truede naturtyper som tørt kalksandsoverdrev, rigkær, surt overdrev, kalkoverdrev og tidvis våd eng,
 - Lodsejere med arter i ugunstig eller uvis status og som er i fare for at blive alvorligt forringet i 2. planperiode f.eks. klokkefrø.
 - Lodsejere med særligt store arealer omfattet af Natura 2000-planen.
 - Lodsejere, som er særligt interesserede i at gennemfører en indsats.

Kommunerne vil have særligt fokus på:

Truede naturtyper

- At der gøres en særlig indsats for optimering af plejeindsats, forebyggelse af randvirkning og arealmæssig konsolidering for de truede naturtyper: tørt kalksandsoverdrev, rigkær, surt overdrev, kalkoverdrev med vigtige orkide forekomster og tidvis våd eng.
- At rigkær søges udvidet og sammenkædet, hvor det er muligt i forhold til naturgrundlaget.
- Bekæmpelse af invasive arter.

Arter

- Eksisterende og velegnede levesteder for klokkefrø (ynglevandhuller, fourageringsområder på land og overvintringssteder) sikres gennem pleje og prædation forsøges minimeret.
- Klokkefrøbestanden på Knudshoved Odde sikres mod negative klima- og havpåvirkninger.
- At arbejdet med at etablere en reservebestand af klokkefrøer ved Rønnebæksholm i Næstved Kommune fortsætter. Dette indebærer pleje af de egnede

ynglevandhuller og sikring af spredningsmuligheder samt udsætning af frøer opdrættet i København zoo.

- Life projektet "SEMI-aqautic " 2016-21, som bl.a. skal sikre og forbinde bestande af padder, insekter firben og engfugle på tværs af kommuner og vores nabolande.
- Levesteder for dværgterne sikres ved at afstemme drift og pleje i forhold til artens levestedskrav og ved at sikre tilstrækkeligt uforstyrrede forhold i yngleperioden.
- Problemerne med prædation af klyde, fjordterne, havterne og dværgterne søges også løst ved regulering af bl.a. ræve og mink gennem aftaler med lokale jægere.

Den sjældne plante Tangurt, der er tilknyttet fugtige afgræssede områder på strandenge. Hyltemade nord for Avnø. September 2015. Foto Vordingborg Kommune.

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Vordingborg og Næstved kommuners hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i tabel 7, og i den forbindelse tager kommunerne en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 7 viser kommunernes plan for interessentinddragelse, men der kan ske ændringer hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det.

Tabel 7. Forventet plan for interessentinddragelse

Projekt navn	Initiativ	Tidsplan	Kommune
Orientering af Naturrådet (Næstved) og Miljørådet (Vordingborg) om projektstatus	Kommunerne orienterer rådene om fremdriften i handleplanerne.	Løbende orientering i hele planperioden. Første orienteringsmøde i Næstved Kommune om de kommende handleplaner er afholdt	Næstved og Vordingborg Kommune
Dialog med interesseorganisationerne	Kommunen afholder møder og markvandring	Løbende orientering i hele planperioden. Første orienteringsmøde i Næstved Kommune om de kommende handleplaner er afholdt	Næstved og Vordingborg Kommune
Borger dialog	Kommunen afholder markvandring, hvor interesserede borger kan høre om Natura 2000 handleplanerne, de muligheder som de giver samt om aktuelle projekter. Orientering om N2000-projekter på hjemmeside og i nyhedsbreve	Løbende orientering i hele planperioden. Første markvandring i Næstved Kommune er afholdt	Næstved og Vordingborg Kommune
Lodsejer dialog	Berørte og relevante lodsejere vil blive kontaktet med henblik på at medvirke til planens gennemførelse	Løbende i hele planperioden	Næstved og Vordingborg Kommune
Lodsejere med habitatnatur	Orienteringsbrev til samtlige lodsejere med information om Natura 2000-handleplanen, tilskudsmuligheder mv.	Tidligt i planperioden	Vordingborg Kommune
Indsatser for ynglefugle	Dialogmøder med f.eks jægere, DOF og Naturstyrelsen om indsatser for bekæmpelse af prædatorer f.eks. ræv og rotter samt forstyrrelse på levestederne	Løbende i hele planperioden	Næstved og Vordingborg Kommune
Indsatser for sammenhængende og robust natur	Dialogmøder med kvægholdere og ejere om muligheder for etablering af større sammenhængende driftsenheder med afgræsning	Løbende i hele planperioden	Næstved og Vordingborg Kommune

Indsatser for klokkefrø på Knudshoved Odde	Etablering af levesteder på højjord	Løbende i hele planperioden	Vordingborg Kommune
Orientering af lodsejere	Orienteringsbrev til samtlige lodsejere med information om Natura 2000-handleplanen, tilskudsmuligheder m.v.	Tidligt i planperioden	Vordingborg Kommune
Søer og vandhuller	Kommunalt samarbejde med de lokale jagtforeninger og Danmarks Jægerforbund om udsætning og fodring af vildt	2016-18	Næstved Kommune
Life "Semi Aquatic"	Lodsejerkontakt ifm. registrering af bestande Lodsejerkontakt med henblik på vandhulsetablering og driftsaftaler	2016-17 2017-20	Næstved og Vordingborg Kommune
Plejeplan for Stejlebanke	Lodsejerdialog ifm. genrydning af opvækst og intensivering af græsningen	2017-18	Næstved Kommune
Plejeplan for Enø overdrev	Lodsejerdialog om græsningen og begrænsning af ræve	2017-18	Næstved Kommune

Projekterne gennemføres ved frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive hvornår projekterne fysik bliver udført. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Eksempel på strandeng i en god naturtilstand både hvad angår pleje og hydrologi. Hyltemade nord for Avnø. September 2015. Foto Vordingborg kommune.

Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Resumé af Næstved Kommunes plejeplan for Stejle Banke

Stejlebanke og kystlandskabet omkring Dybsø Fjord er en smal bræmme med rørskov, strandenge, overdrev og marker samt levende hegn og krat.

Det fredede område strækker sig rundt om Dybsø Fjord fra Vejlø Skov til Svinø Strand med et areal på 195 ha. Området blev fredet i 1988 for at bevare kystlandskabet som en helhed med gode levedmuligheder for det vilde plante- og dyreliv.

Blomstrende tjærenelliker på Stejle banke. Foto Næstved Kommune

Næstved kommune har lavet en plejeplan for den østligste del med områderne omkring Stejlebanke ca. 41 ha, hvor hele området også er udpeget til Natura 2000 område.

Formålet med plejeplanen er at sikre gunstig bevaringsstatus for strandengene, overdrevet og rigkærene gennem høstet eller græsning. Det er også et formål at forbedre udsigten fra landevejen ned over det fredede område. Desuden skal krat tyndes og invasive arter som rynket rose, kæmpe-bjørneklo, japansk-pileurt og gyvel fjernes fra området.

Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N169 Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde

Natura 2000-område 169 omfatter en del af den såkaldte dobbeltkyst langs det sydvestlige Sjælland. Området er karakteriseret ved den lavvandede Avnø Fjord og flere kystlaguner som Dybsø Fjord og Karrebæk Fjord. Avnø Fjord afskærmes mod Smålandsfarvandet af den langstrakte randmoræne Knudshoved Odde, og de største kystlaguner ligger i læ bag øer med strandvolde eller fed, nemlig Svinø, Dybsø og Enø. Derved fremkommer den dobbelte kystlinje, som betyder, at området er rigt på såvel erosionskyster ud mod Smålandsfarvandet som områder med strømlæ, hvor der er dannet marint forland som strandvoldssystemer, vadeområder og strandenge.

Natura 2000-områdets samlede areal er på 18.958 ha, hvoraf ca. 2.500 ha er landareal.

Naturstyrelsen ejer Avnø med Avnø Røn, Dybsø samt nogle små holme i Karrebæk Fjord, i alt ca. 350 ha. På de lavtliggende områder af Dybsø, Avnø og på holmene findes naturtypen strandeng, på holmene i den ugræssede, højt voksende form som strandrørsump med tagrør og strandkogleaks. Dybsø er desuden præget af flyvesand med dominans af klitnaturtyper på de midterste dele af øen, mens der er kalkoverdrev på moræneknoldene.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Tilstanden af levestederne for dværgterne forbedres, således at af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for klyde og havterne forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Naturstyrelsen skal være særligt opmærksom på naturtyperne tørt kalksandsoverdrev samt ynglefuglen dværgterne og trækfuglene sangsvane, sædgås og spidsand, som har væsentlige forekomster i området og er i tilbagegang i denne biogeografiske region.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		Total
	naturtype	
1310	Enårig strandengsvegetation	0,8
1330	Strandeng	121,5
2130	Grå/grøn klit	27,2
6210	Kalkoverdrev	16,8
2190	Klitlavning	13,3
2110	Forklit	5,4
6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	3,7
Hovedtotal		188,7

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Plejen er generelt velfungerende og vil blive fortsat. På Dybsø bliver et kalkoverdrev plejet med slåning frem for slæt på grund af vanskelig forhold for transport af materiel til øen. Optimering af plejen vil ske, når der er fundet en realistisk løsning.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	121,5
			Naturlig dynamik	5,1
			Naturtypebevarende pleje	116,3
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	16,8
			Naturtypebevarende pleje	16,8
	2110	Forklit	Sikring af naturtypen	5,4
			Naturtypebevarende pleje	5,4
	2190	Klitlavning	Sikring af naturtypen	13,3
			Naturtypebevarende pleje	13,3
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Sikring af naturtypen	3,7
			Naturtypebevarende pleje	3,7
	9997	Ikke specificeret	Udvikling mod 1330 Strandeng	44,7
			Udvikling mod 6210 Kalkoverdrev	17,7

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	
	Naturtype	Plejetiltag		Total	
Eksisterende habitatnatur	1310	Enårig strandengsvegetation	Græsning	Eksisterende	0,8
	1330	Strandeng	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	5,1
			Græsning	Eksisterende	116,3
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,8
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	31,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	2,4
	2110	Forklit	Græsning	Eksisterende	5,4
	2130	Grå/grøn klit	Græsning	Eksisterende	26,5
	2190	Klitlavning	Græsning	Eksisterende	13,3
	6120	Tør overdrev på kalkholdigt sand	Græsning	Eksisterende	3,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	3,0
	6210	Kalkoverdrev	Græsning	Eksisterende	13,1
			Rydning af opvækst	Eksisterende	3,7
				Nyt	7,3
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	5,8
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	3,7

I tabel III er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Særlig indsats for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel III.

Af hensyn til arterne dværgterne og klyde, som er omfattet af områdespecifikke retningslinjer i Natura 2000-planen, sikres kendte eller potentielle ynglesteder på Avnø ved etablering af lav vegetation eller åben bund ligesom indsatsen mod ræv styrkes. De kortlagte levesteder for havterne, dværgterne og klyde på Dybsø er i god tilstand, men der vil som hidtil blive bekæmpet ræv på øen efter behov. Indsatsen mod prædation på Avnø vil bestå i mere intensiv jagt og i fældning af gamle popler, der fungerer som udsigtsposter for kragefugle.

På Avnø planlægges forbedring af ikke-kortlagte levesteder for stor vandsalamander og bilag IV arter som fx grønbroget tudse, der samtidig vil få større værdi som formidlingsposter i naturvejledningen på stedet.

Tabel IV: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
1166	Stor vandsalamander	Sikring af artens levested	1
A132	Klyde	Sikring af artens levested	1
A195	Dværgterne	Sikring af artens levested	1

Tabel V: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatstype	Total
1166	Stor vandsalamander	Rydning af opvækst	1
A132	Klyde	Afbrænding	1
		Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	1
		Begrænsning af prædation	1
A195	Dværgterne	Afbrænding	1
		Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	1
		Begrænsning af prædation	1

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer i N169 forventes at bidrage til, at naturtyper og arter på sigt opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.

- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres naturtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede ynglefugle og øvrige arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for levedygtige bestande af de udpegede fuglearter på nationalt og/eller internationalt niveau:
 - De kortlagte levesteder for dværgterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 10 par dværgterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde.
 - Af de kortlagte levesteder for klyde og havterne inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 40 par for klyde og 50 par for havterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde.
 - Tilstanden og det samlede areal af levesteder for skeand, spidsand, grågås, bramgås og sangsvane som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes tilstrækkelige egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne, så området kan huse en tilbagevendende rastebestand på 300 skeænder, 1600 spidsænder, 6600 grågæs, 6800 bramgæs og 1600 sangsvaner.
 - Tilstanden og det samlede areal af levestederne for sædgås og havørn som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne.

Bilag 2: Målsætninger og indsatsprogram

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

Det overordnede mål for Natura 2000-område 169 har særligt fokus på kystnaturen, som præger området og har et stort antal tilknyttede arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Det overordnede mål for Natura 2000-område 169 er:

- At de store lavvandede marine områder har god vandkvalitet og et artsrigt dyre- og planteliv. Områderne opfylder derved livsbetingelserne for de internationalt vigtige forekomster af trækkende vandfugle, bl.a. knopsvane, sangsvane, sædgås, grågås, spidsand og troldand, som Danmark har et særligt ansvar for at beskytte.
- At fri landskabsdannelse og dynamik præger langt hovedparten af områdets kyststrækninger.
- At gunstig bevaringsstatus for de truede naturtyper tørt kalksandsoverdrev, kalkoverdrev med forekomster af vigtige orkidéer, surt overdrev, tidvis våd eng samt rigkær er opnået og sikret.
- At der er sikret tilstrækkelige, forstyrrelsesfri områder for Natura 2000-områdets meget store antal vand- og kysttilknyttede fuglearter samt spættet sæl.
- At områdets økologiske sammenhæng og robusthed (dets økologiske integritet) som helhed sikres ved:
 - hensigtsmæssig drift og hydrologi,
 - lav næringsstofbelastning
 - gode etablerings- og spredningsmuligheder for arterne.

Udover de overordnede målsætninger for Natura 2000-området er der opstillet en række konkrete målsætninger for hvorledes naturtyper og arter kan opnå gunstig bevaringsstatus på sigt. Disse konkrete målsætninger fremgår af Natura 2000-planen for område

Indsatsprogram fra Natura 2000-planen for Natura 2000-område nr. 169:

Opfyldelsen af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever de EU-retlige forpligtelser, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i 2. planperiode sigter på, at den planlagte og igangsatte indsats i 1. planperiode fastholdes og afsluttes, og der tages hånd om særligt truede naturtyper og arter, samt at der påbegyndes en strategisk indsats for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer.

Indsatsen fra de gældende planer 2010-15 videreføres. Hvis den forudsatte indsats for planperioden 2010-15 ikke er gennemført, når de kommunale handleplaner for 2. planperiode træder i kraft, forudsættes det, at den allerede igangsatte indsats færdiggøres i 2. planperiode, med mindre den udestående indsats vil være i strid med nærværende plan.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer.

Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

Områdets fredskovpligtige skovnaturtyper er omfattet af retningslinjer i Natura 2000-planen 2010-15 og videreføres i denne plan.

Natura 2000-område nr. 169 består af habitatområde nr. 148 og fuglebeskyttelsesområde nr. 81. Mål og indsats for udpegningsgrundlaget for hhv. habitat- og fuglebeskyttelsesområdet gælder kun for arealer inden for den pågældende udpegning.

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget på grundlag af en væsentlig tilstedeværelse af følgende naturtyper og arters levesteder: tørt kalksandsoverdrev (6120), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410), rigkær (7230) og en række yngle- og trækfugle. Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af disse og af en generel sikring og forbedring af området naturværdier.

Generelle retningslinjer

- Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
- Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
- Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
- Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.
- Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet, igangsatte Life-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes.
- For skovnaturtyper skal der sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtelsen.
- Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Område specifikke retningslinjer

- Der sikres sammenhæng mellem forekomster af *kalkoverdrev* (6210), *kystskrænt/klippe* (1230) og *strandeng* (1330) med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.
- Der planlægges og påbegyndes et projekt med etablering af vandhuller og forbindelseslinjer mellem disse vandhuller for padder på højjorden på Knudshoved

Odde før Draget, med det formål at sikre de vigtige bestande af padder og deres levesteder også ved havstigninger og stadige hyppigere højvandshændelser.

- Tilstanden af levestederne for fjordterne og dværgterne forbedres, således at af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Tilstanden af levestederne for klyde og havterne forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen *grå/grøn klit* (2130) med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på naturtyperne *tørt kalksandsoverdrev* (6120), *kalkoverdrev ned vigtige orkidéforekomster* (6210), *surt overdrev* (6230), *tidvis våd eng* (6410) og *rigkær* (7230) samt ynglefuglen dværgterne og trækfuglene sangsvane, knopsvane, sædgås, troldand og spidsand (jf. områdets målsætning), som har væsentlige forekomster i området og er i tilbagegang i denne biogeografiske region.

Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område bestående af habitatområde H148 og fuglebeskyttelsesområde F81.

Tabel 8. Naturtyper på udpegningsgrundlaget *

Naturtype nr.	Naturtype navn	Handleplanmyndighed		I alt* ha
		Vordingborg Kommune	Næstved Kommune	
1220	Strandvold m flerårig vegetation	7,8 ha	0 ha	7,8
1230	Kystklint, klippe	2,4 ha	0,9 ha	3,3
1310	Enårig strandengs- vegetation	7,5 ha	8,8 ha	16,3
1330	Strandeng	237,3 ha	326,7 ha	564
2110	Forklit	5,2 ha	2,0 ha	7,2
2120	Hvid klit	0 ha	2,9 ha	2,9
2130	Grå/grøn klit	33,0 ha	25,5 ha	58,5
2190	Klitlavning	6,0 ha	5,0 ha	11
3130	Søbred m småarter	2,5 ha	0,05 ha	2,55
3140	Kransnålalgesø	1,8 ha	0,08 ha	1,88
3150	Næringsrig sø	2,9 ha	0,2 ha	3,1
6120	Tørt overdrev på kalksand	1,1 ha	0,8 ha	1,9
6210	Kalkoverdrev	6,7 ha	9,5 ha	16,2
6230	Surt overdrev	37,0 ha	23,1 ha	60,1
6410	Tidvis våd eng	16,2 ha	6,9 ha	6,9
7230	Rigkær	2,4 ha	7,8 ha	10,2
9160	Egeblandskov	1,1 ha	0 ha	1,1
I alt*		370,9	420,2	791,1

* Omfatter ikke offentlige arealer hvor ejeren gennemføre Natura 2000-planen i egen drifts og plejeplan.

Arter på udpegningsgrundlaget.

skæv vindelsnegl (1014) stor vandsalamander (1166)
klokkefrø (1188) spættet sæl (1365)

Fugle på udpegningsgrundlaget.

Ynglefugle:

fjordterne
dværgterne
havterne
rødrygget tornskade
klyde

Trækfugle:

knopsvane sangsvane
sædgås grågås
bramgås spidsand
skeand troland
lille skallesluger
blishøne

Ynglefugle og trækfugle:

havørn

Der er foretaget en kortlægning og tilstandsvurdering af følgende naturtyper i Natura 2000-området:

Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift har gunstig bevaringsstatus, mens der for naturtyper eller arters levesteder i tilstandsklasse III-V typisk skal gennemføres en større indledende forvaltningsindsats, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet på sigt.

Tabel 9. Begge kommuner. Naturtilstand/skovtilstand af kortlagte lysåbnenaturtyper*

Naturtype nr.	Naturtype navn	Naturtilstand					I alt* ha
		I	II	III	IV	Ingen tilstand	
1220	Strandvold m flerårig vegetation	0 ha	7,8 ha	0 ha	0 ha	0 ha	7,8
1230	Kystklint, klippe	0 ha	0,7 ha	0,9 ha	1,7 ha	0 ha	3,3
1310	Enårig strandengsvegetation	6,5 ha	1,5 ha	8,3 ha	0 ha	0 ha	16,3
1330	Strandeng	19,8 ha	297,9 ha	180,7 ha	65,8 ha	0 ha	564,2
2110	Forklit	2,0 ha	3,4 ha	1,2 ha	0,6 ha	0 ha	7,2
2120	Hvid klit	0 ha	2,9 ha	0 ha	0 ha	0 ha	2,9
2130	Grå/grøn klit	0 ha	36,5 ha	20,6 ha	1,4 ha	0 ha	58,5
2190	Klitlavning	0 ha	6,4 ha	0,7 ha	3,9 ha	0 ha	11
3130	Søbred m småurter	0 ha	0,05 ha	0 ha	0 ha	2,5 ha	2,55
3140	Kransnålalgesø	0,6 ha	0,3 ha	0,05 ha	0 ha	0,9 ha	1,85
3150	Næringsrig sø	0 ha	0,5 ha	0,1 ha	0,03 ha	2,5 ha	3,13
6120	Tørt overdrev på kalksand	0 ha	0,9 ha	1,0 ha	0 ha	0 ha	1,9
6210	Kalkoverdrev	0 ha	4,6 ha	4,5 ha	7,1 ha	0 ha	16,2
6230	Surt overdrev	0 ha	33,9 ha	26,2 ha	0 ha	0 ha	60,1
6410	Tidvis våd eng	0 ha	16,9 ha	6,2 ha	0 ha	0 ha	23,1
7230	Rigkær	0 ha	5,8 ha	6,1 ha	0 ha	0 ha	11,9
9160	Egeblandskov	1,1 ha	0 ha	0 ha	0 ha	0 ha	1,1
I alt (ha)		30,0	420,1	256,6	80,5	5,9	791,1

* Omfatter ikke offentlige arealer hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egen drifts og plejeplan.

Vordingborg kommune. Naturtilstand/skovtilstand af kortlagte lysåbnenaturtyper*

Naturtype nr.	Naturtype navn	Naturtilstand					I alt* ha
		I	II	III	IV	Ingen tilstand	
1220	Strandvold m flerårig vegetation	0 ha	7,8 ha	0 ha	0 ha	0 ha	7,8
1230	Kystklint, klippe	0 ha	0,7 ha	0 ha	1,7 ha	0 ha	2,4
1310	Enårig strandengsvegetation	6,0 ha	1,5 ha	0 ha	0 ha	0 ha	7,5
1330	Strandeng	10,4 ha	175,9 ha	26,0 ha	25,0 ha	0 ha	237,3
2110	Forklit	1,0 ha	3,4 ha	0,2 ha	0,6 ha	0 ha	5,2
2130	Grå/grøn klit	0 ha	18,6 ha	13,0 ha	1,4 ha	0 ha	33,0
2190	Klitlavning	0 ha	1,4 ha	0,7 ha	3,9 ha	0 ha	6,0
3130	Søbred m småurter	0 ha	0 ha	0 ha	0 ha	2,5 ha	2,5

3140	Kransnålalgesø	0,6 ha	0,2 ha	0,05ha	0 ha	0,9 ha	1,75
3150	Næringsrig sø	0 ha	0,4 ha	0,01ha	0,03ha	2,5 ha	2,94
6120	Tørt overdrev på kalksand	0 ha	0,1 ha	1,0 ha	0 ha	0 ha	1,1
6210	Kalkoverdrev	0 ha	0,3 ha	2,1 ha	4,3 ha	0 ha	6,7
6230	Surt overdrev	0 ha	13,3 ha	23,7ha	0 ha	0 ha	37,0
6410	Tidvis våd eng	0 ha	14,3 ha	1,9 ha	0 ha	0 ha	16,2
7230	Rigkær	0 ha	0,6 ha	1,8 ha	0 ha	0 ha	2,4
9160	Egeblandskov	1,1 ha	0 ha	0 ha	0 ha	0 ha	1,1
I alt (ha)		19,1	238,5	70,5	36,9	5,9	370,9

* Omfatter ikke offentlige arealer hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egen drifts og plejeplan.

Næstved kommune. Naturtilstand/skovtilstand af kortlagte lysåbennaturtyper*

Naturtype nr.	Naturtype navn	Naturtilstand					I alt* ha
		I	II	III	IV	Ingen tilstand	
1220	Strandvold m flerårig vegetation	0 ha	0 ha	0 ha	0 ha	0 ha	0
1230	Kystklint, klippe	0 ha	0 ha	0,9 ha	0 ha	0 ha	0,9
1310	Enårig strandengsvegetation	0,5 ha	0 ha	8,3 ha	0 ha	0 ha	8,8
1330	Strandeng	9,4 ha	121,8 ha	154,7ha	40,8 ha	0 ha	326,7
2110	Forklit	1,0 ha	0 ha	1,0 ha	0 ha	0 ha	2
2120	Hvid klit	0 ha	2,9 ha	0 ha	0 ha	0 ha	2,9
2130	Grå/grøn klit	0 ha	17,9 ha	7,6 ha	0 ha	0 ha	25,5
2190	Klitlavning	0 ha	5,0 ha	0 ha	0 ha	0 ha	5
3130	Søbred m småurter	0 ha	0,05 ha	0 ha	0 ha	0 ha	0,05
3140	Kransnålalgesø	0 ha	0,05 ha	0 ha	0 ha	0,03 ha	0,08
3150	Næringsrig sø	0 ha	0,1 ha	0,1 ha	0 ha	0 ha	0,2
6120	Tørt overdrev på kalksand	0 ha	0,8 ha	0 ha	0 ha	0 ha	0,8
6210	Kalkoverdrev	0 ha	4,3 ha	2,4 ha	2,8 ha	0 ha	9,5
6230	Surt overdrev	0 ha	20,6 ha	2,5 ha	0 ha	0 ha	23,1
6410	Tidvis våd eng	0 ha	2,6 ha	4,3 ha	0 ha	0 ha	6,9
7230	Rigkær	0 ha	5,2 ha	1,4 ha	1,2 ha	0 ha	7,8
I alt (ha)		10,9	181,3	183,2	44,8	0,03	420,2

* Omfatter ikke offentlige arealer hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egen drifts og plejeplan.

Bilag 4: Kortbilag

Afgrænsning af Natura 2000-område, kortlagte lysåbne naturtyper er grønne, skovnaturtyper som ikke er fredskov er røde.

